

İntihal | Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.
| This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

CEZA MUHALEMESİ KANUNU'NDA SERİ MUHAEME USULÜ

SERIAL PROCEDURE IN CRIMINAL PROCEDURE LAW

Doç. Dr. Devrim Aydın*

ÖZ

Ceza davalarının makul bir sürede bitirilebilmesi ve mahkemelerin iş yükünün azaltılması amacıyla alternatif yargılama yollarına başvurulabilir. Bu doğrultuda, 7188 sayılı Kanun'la 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda (m. 250) değişiklik yapılarak bu maddede sayılan suçlar yönünden seri muhakeme usulü getirilmiştir. CMK m. 250'de sayılan suçlardan birinin işlendiği şüphesiyle yürütülen soruşturma sonunda, suçun işlendiği konusunda kamu davası açmayı gerektirecek yeterli şüphe nedeni bulunması ve şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmemesi halinde Cumhuriyet savcısı tarafından şüpheliye seri muhakeme usulünün uygulanması teklif edilmelidir. Seri muhakeme usulünün şüpheli tarafından kabul edilmesi halinde, uygulanacak yaptırım TCK m. 61'deki ilkelere göre Cumhuriyet savcısı tarafından belirlenecektir. Belirlenen yaptırımın ve seri muhakemenin uygulanması, Cumhuriyet savcısı tarafından düzenlenecek olan taleple Asliye Ceza Mahkemesi'nden istenecektir. Mahkemenin taleple onaylaması halinde, duruşma yapılmadan hüküm kurulmaktadır.

Anahtar kelimeler: Suç, ceza, soruşturma, dava, muhakeme, seri muhakeme

* Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Öğretim Üyesi.

0000-0001-7878-8836 daydin@politics.ankara.edu

Bu eser Creative Commons Alıntı-GayriTicari-Türetilmez 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.

ABSTRACT

Alternative procedural methods can be used in order to complete criminal cases in a reasonable time and to reduce the workload of the courts. For this purpose, with the Law No. 7188, the Criminal Procedure Law No. 5271 was amended, and serial trial procedure was introduced in cases related to the crimes listed in Art.250. At the end of the ongoing investigation due to these crimes, if there is sufficient suspicion to file a criminal case against the suspect and a decision to postpone the opening of the criminal case is not made, the public prosecutor should offer the suspect to apply the serial procedure. In case the serial trial procedure is accepted by the suspect, the sanction will be determined by the public prosecutor, not by the criminal court. The implementation of the determined sanction will be requested from the Criminal Court of First Instance with a request form to be issued by the Public Prosecutor. If the court approves the request of the Public Prosecutor, a judgement is made without holding a hearing.

Keywords: crime, sanction, investigation, case, procedure, serial procedure

I. GENEL BİLGİLER

Ceza davalarının gereksiz gecikme yaşanmadan sonuçlandırılabilmesi amacıyla başvuru yollarından biri de kimi hafif suçlarda, genel ceza yargılamasından farklı usul kurallarının uygulanmasıdır. Bu yola başvurulmasının temel amacı, belli bir sürenin altında hapis ya da belli bir miktarın altında adli para cezası gerektiren suçlara ilişkin muhakemelerde, kamu davasının mecburiliği, duruşmaların yüzyüzeliği ilkelerinin ve kanun yollarına başvuru olanaklarının esnetilmesidir.¹ Duruşmaların daha hızla sonuçlandırılabilmesi için alınabilecek tedbirlerden başlıcası, sadece adli para cezası ya da hafif hapis cezası gerektiren kimi suçlara ilişkin olarak alternatif bir yargılama yoluna gidilerek ceza mahkemelerinin iş yükünün azaltılması ve yargılamaların daha kısa sürede sonuçlandırılabilmesidir. “Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması” kenar başlıklı Anayasa m. 141/4'e göre “*Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.*” Ancak bu yollara başvurulurken, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde korunan adil yargılanma hakkı ihlal edilmemelidir. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi de Ceza Adaletinin Sadeleştirilmesi Hakkında Üye Devletlere Yönelik R (87) 18 Sayılı Tavsiye Kararı'yla hafif cezalar gerektiren suçlar bakımından yargılamanın daha kısa sürede sonlandırılmasını sağlayacak, adil yargılanma hakkıyla çelişmeyen alternatif yöntemlere ilişkin düzenlemelerin yapılmasını tavsiye etmiştir. Bu kapsamda, Adalet Bakanlığı tarafından 2019'da hazırlanan Yargı Reformu Stratejisi Belgesi'nde, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin ceza yargılamasının basitleştirilmesine yönelik tavsiye kararları doğrultusunda mahkemelerin görev alanlarının yeniden düzenlenerek bazı basit fiillere ilişkin yargılama süreçlerinin kısaltılması için yeni bir usulün getirilmesi, bazı suçların basitleştirilmiş ve hızlı bir yargılama usulüyle görülmesinin sağlanması amacıyla mahkemelerin görev alanları yeniden düzenlenerek bazı basit fiillere ilişkin süreçlerin kısaltılması için yeni bir usul getirilmesi (Hedef. 7.3) hedeflenmiştir. Bu doğrultuda, 17. 10. 2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'la 5271 sayılı CMK'da değişiklik yapılarak seri muhakeme ve basit yargılama usulü getirilmiştir.²

Seri muhakeme usulü CMK m. 250'de düzenlenmiştir.³ Yapılan bu değişikliğin Anayasa'nın 9, 36, 37, 38, 90, 138, 139, 140.ve 141. maddelerine, mahkemelerin bağımsızlığı ilkeleri ile masumiyet karinesine aykırılık oluşturduğu iddiası ile Avanos Asliye Ceza Mahkemesi tarafından Anayasa Mahkemesi'ne yapılan başvuru, Anayasa Mahkemesi tarafından reddedilmiştir. Anayasa Mahkemesi, ceza muhakemesi sisteminde alternatif çözüm yolu olarak öngörülen seri muhakeme usulünde sürecin iddia makamı ve şüphelinin anlaşmasına bağlı

¹ Bkz. Sesim Soyer-Güleç, “Ceza Muhakemesi Kanunu'nda Muhakemenin Hızlandırılması Amacıyla Getirilen Bazı Yenilikler”, *Dünya'da ve Türkiye'de Ceza Hukuku Reformları Kongresi*, C. 2, İstanbul, 2013, s. 2219 vd.; Ayşe Özge Atalay, “Türk Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme Usulü ve Mukayeseli Hukuktaki Benzer Usuller”, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2020, S., 6, s. 657 vd.

² Bkz. Olgun Değirmenci, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü”, *BATIADALET, Ankara Batı Adliyesi Dergisi*, Ocak - Haziran 2020, S.3, s. 16; Muharrem ÖZEN, “7188 Sayılı Kanunla Değişen Yeni Bir Kurum Olarak Basit Yargılama Usulü”, *BATIADALET, Ankara Batı Adliyesi Dergisi*, Ocak-Haziran 2020, S. 3, s. 24; Zahit Yılmaz, Özge Apiş, “Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 2020, C. 26, S. 1, 2020, s. 63.

³ Daha önce bu maddede anayasal düzene karşı suçlarla örgütlü suçları yargılamak amacıyla kurulmuş olan özel görevli mahkemelerin yargılama usulü düzenlenmekteydi. 2012 tarih ve 6352 sayılı kanunla, CMK m. 250'de düzenlenmiş olan yargılama usulüne son verilmiş, bu suçlara bakmakla görevli mahkemeler kapatılmıştır.

olarak başlaması ve yürütülmesi nedeniyle Cumhuriyet savcısının mahkeme evresine kadar şüpheliye teklif edilecek yaptırımını belirlemesi, şartları varsa seçenek yaptırımlara çevirme, erteleme, hükmün açıklanmasının geri bırakılması ve güvenlik tedbirlerine ilişkin hükümleri uygulaması, etkili bir yargısal denetimin bulunması şartıyla Anayasa'nın 9., 38., 138. ve 140. maddeleri kapsamındaki yargı yetkisinin münhasıran bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılmasının ve mahkemelerin bağımsızlığı ilkeleri ile masumiyet karinesine aykırılık oluşturmayacağı yönünde karar vermiştir.⁴ Ancak Mahkeme, fıkrada yer alan “talepte belirlenen yaptırım doğrultusunda” ibaresinin iptaline karar vermiştir. Bunun üzerine CMK m. 250/9'daki bu hüküm “... talep yazısında belirtilen yaptırımdan daha ağır olmamak üzere ...” şeklinde değiştirilerek, Mahkemenin Cumhuriyet savcısının taleplerindeki yaptırımdan daha ağır olmamak üzere yaptırım belirlemesi olanaklı hale getirilmiştir.

CMK m. 250'de sayılan suçlar yönünden kabul edilen seri muhakeme usulü, yürürlükten kaldırılmış olan “Sulh ceza hâkiminin ceza kararnamesi” kurumuna benzemektedir.⁵ CMK m. 250'deki düzenlemenin yanı sıra bu muhakeme usulünün ayrıntılarının gösterilmesi amacıyla Adalet Bakanlığı tarafından “Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme Yönetmeliği” de çıkarılmıştır.⁶ Bu hükümlerle seri muhakeme usulünün temel ilkeleri, seri muhakeme usulü kapsamındaki suçlar ve seri muhakeme usulünün yürütülüşü düzenlenmiştir.

Seri muhakeme usulü soruşturma evresi kurumu olarak düzenlenmiştir ve usulün uygulanması Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülmektedir. Seri muhakeme usulünün uygulanabilmesi için öncelikle CMK m. 250/1'de sayılan suçlardan birinin işlendiği şüphesiyle yürütülmüş bir soruşturma bulunmalıdır.⁷ Soruşturma sonunda, suçun işlendiği konusunda kamu davası açmayı gerektirecek yeterli şüphe nedeni bulunmalı ve şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmemiş olmalıdır.⁸ Yönetmelik'te (m.5/2) “*Kanununun 250 nci maddesinin birinci fıkrasında sayılan suçlarda kamu davası açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilmesi üzerine kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilmediği takdirde, seri muhakeme usulünün uygulanması zorunludur.*” hükmüne yer verilerek bu koşullar gösterilmiştir. Bu koşulların bulunması halinde Cumhuriyet savcısı tarafından şüpheliye seri muhakeme usulünün müdafii huzurunda teklif edilmesi zorunludur. Şüphelinin seri muhakeme usulünün yürütülmesini kabul etmemesi halinde seri muhakeme usulü

⁴ Anayasa Mahkemesi'nin 31. 3. 2021 tarihli, E. 2020/35, K. 2021/26 sayılı kararı için (Par. 57-58) bkz. 15 Haziran 2021 tarih ve 31512 sayılı Resmi Gazete. Seri muhakeme usulünde yaptırımın Cumhuriyet savcısı tarafından belirlenmesinden hareketle bu kurumun Anayasa'nın 9. maddesindeki yargı yetkisinin mahkemelerce kullanılması ilkesine aykırı olduğu fikri için bkz. Abdullah Batuhan Baytaç, “Seri Muhakeme Usulü”, *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi*, 2020, S. 2, s. 234.

⁵ Sulh ceza hâkimlerinin ceza kararnameleri, 1412 sayılı mülga CMUK m. 386-391 arasında düzenlemişti. Ceza kararnamesinde, hafif hapis cezası gerektiren suçlarda yargılama yapmak yerine sulh ceza yargıcısı, bir miktar para cezası ile davayı sona erdirebilmekteydi.

⁶ CMK m. 205/15'e göre, “*Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Adalet Bakanlığı tarafından çıkarılan yönetmelikle belirlenir.*” Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme Yönetmeliği, 31 Aralık 2019 tarih ve 30995 sayılı (4. Mükerrer) Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

⁷ Bkz. Elif Er, “Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usullerinin Özellikleri ve Ceza Muhakemesi Hukuku İlkeleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, *Yaşar Hukuk Dergisi*, 2021, C.3, S.1, s. 60.

⁸ Bkz. Mustafa Ruhan Erdem, Cahide Şentürk, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Yeni Bir Kurum Olarak Seri Muhakeme Yöntemi (CMK m. 250)”, *Ceza Hukuku Dergisi*, 2019, C. 14, S. 41, s. 575 vd.

uygulanmayarak, soruşturmaya genel hükümlere göre devam edilecektir. Seri muhakeme usulünün şüpheli tarafından kabul edilmesi halinde, uygulanacak yaptırım TCK m. 61'deki ilkelere göre Cumhuriyet savcısı tarafından belirlenecektir. Belirlenen yaptırımın ve seri muhakemenin uygulanması, Cumhuriyet savcısı tarafından düzenlenecek olan talepnameyle Asliye Ceza Mahkemesi'nden istenecektir. Mahkeme talepnameyi, suçun seri muhakemeye tabi olup olmadığı ve teklif usulünün doğru yapıp yapılmadığı yönlerinden inceleyecektir. Mahkemenin talepnameyi onaylaması halinde, duruşma yapılmadan bir hüküm kurulmaktadır. Mahkemenin kararına karşı itiraz kanun yolu öngörülmüştür.

II. SERİ MUHAKEME USULÜNÜN KOŞULLARI

A. SUÇA İLİŞKİN KOŞULLAR

Seri muhakeme usulünün uygulanacağı suçlar CMK m. 250/1'de sayma suretiyle belirlenmiştir. Bu suçlar şunlardır:

1. Hakkı olmayan yere tecavüz (madde 154, ikinci ve üçüncü fıkra),
2. Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması (madde 170),
3. Trafik güvenliğini tehlikeye sokma (madde 179, ikinci ve üçüncü fıkra),
4. Gürültüye neden olma (madde 183),
5. Parada sahtecilik (madde 197, ikinci ve üçüncü fıkra),
6. Mühür bozma (madde 203),
7. Resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyan (madde 206),
8. Kumar oynanması için yer ve imkân sağlama (madde 228, birinci fıkra),
9. Başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması (madde 268),
10. 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanununun 13'üncü maddesinin birinci, üçüncü ve beşinci fıkraları ile 15 inci maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarında belirtilen suçlar,
11. 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 93'üncü maddesinin birinci fıkrasında belirtilen suç,
12. 1072 sayılı Rulet, Tilt, Langırt ve Benzeri Oyun Alet ve Makinaları Hakkında Kanununun 2'nci maddesinde belirtilen suç,
13. 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun ek 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (1) numaralı bendinde belirtilen suç.

Görüldüğü üzere, seri muhakeme usulüne tabi suçlar açısından belirleyici olan cezanın alt veya üst sınırı değil, suçun CMK m. 250'de sayılan suçlardan biri olmasıdır. Bu yargılama usulünde umulan sonuçların elde edilmesi halinde Türk Ceza Kanunu'nda ve özel ceza kanunlarında yer alan başka suçlarla ilgili olarak da seri muhakeme usulünün uygulanmasına ilişkin düzenlemelerin yapılarak hükmün kapsamının genişletilmesi muhtemeldir.

Seri muhakeme usulüne tabi suçların büyük kısmı, TCK'da İkinci Kitap'ta, "Topluma Karşı Suçlar" başlıklı üçüncü kısımda düzenlenmiştir. Hakkı olmayan yere tecavüz (TCK m. 154) suçu kişilere karşı işlenen suçlar arasında düzenlenmişken, diğer suçlar millete ve devlete karşı suçlar arasındadır. Hakkı olmayan yere tecavüz suçu dışındaki suçların mağduru bireyler değil, toplumdur. Bu nedenle seri muhakeme usulüne tabi suçlarda mağdurun konumunun ve mağdur haklarının ikincil olduğu söylenebilir.

Seri muhakeme usulüne tabi suçlarla ilgili olarak yürütülen soruşturmada da CMK'daki genel hükümler uygulanacak ve gerekli görülen koruma tedbirlerine başvurulabilecektir.⁹ Buna göre Cumhuriyet savcısı, maddi gerçeğin araştırılması ve adil bir yargılamanın yapılabilmesi için emrindeki adli kolluk görevlileri marifetiyle, şüphelinin lehine ve aleyhine olan delilleri toplayarak muhafaza altına almakla yükümlüdür (CMK m. 160/2). Yönetmelik'te, "Delillerin toplanması" başlıklı m. 8'de "*Cumhuriyet savcısı seri muhakeme usulüne tâbi bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlar. Soruşturma konusu suçun seri muhakeme usulüne tâbi olması Cumhuriyet savcısının maddi gerçeği araştırma yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz.*" şeklindeki düzenlemeyle seri muhakeme usulüne tabi bir suçla ilgili olarak da soruşturmanın doğru biçimde yürütülmesi ve delillerin toplanması gerektiği vurgulanmıştır.

Soruşturmada kamu davasının açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilememesi veya kovuşturma imkânının bulunmaması hâllerinde Cumhuriyet savcısı, şüpheli hakkında "kovuşturmaya yer olmadığı kararı" verecektir (Yönetmelik m. 8/3). Yürütülen soruşturma sonunda kamu davası açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilmesi ve şüpheli hakkında "kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı" verilmediği takdirde, seri muhakeme usulü uygulanmasının koşulu gerçekleşmiş olacaktır (CMK m. 250/1, Yönetmelik m.8/4).¹⁰

"*Kamu davasını açmada takdir yetkisi*" başlıklı CMK m.171/2'e göre, "Uzlaştırma ve önödeme kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere, Cumhuriyet savcısı, üst sınırı üç yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı, yeterli şüphenin varlığına rağmen, kamu davasının açılmasının beş yıl süre ile ertelenmesine karar verebilir."¹¹ Bu hükmeye göre, CMK m. 171/3'teki koşulların bulunması halinde, Cumhuriyet Savcısının kamu davasının

⁹ Bkz. Gülsün Aygörmüş Uğurlubay, Nuran Haydar, Mehmet Korkmaz, "Seri Muhakeme Usulüne İlişkin Sorunlar", *ASBÜ Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2019, S. 2, s. 262.

¹⁰ Bkz. Ercan Yaşar, "Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü", *Adalet Dergisi*, 2020, C. 2, S. 65, s. 258; Yılmaz, Apış, s. 72-73; Atalay, s. 661.

¹¹ CMK m. 171/3'e göre, "*Kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilebilmesi için;*

a) *Şüphelinin daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezası ile mahkûm olmamış bulunması,*
b) *Yapılan soruşturmanın, kamu davası açılmasının ertelenmesi halinde şüphelinin suç işlemekten çekineceği kanaatini vermesi,*
c) *Kamu davası açılmasının ertelenmesinin, şüpheli ve toplum açısından kamu davası açılmasından daha yararlı olması,*
d) *Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı ve Cumhuriyet savcısı tarafından tespit edilen zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi koşullarının birlikte gerçekleşmesi gerekir."*

açılmasının ertelenmesi kararı verip vermemek yönünde takdir yetkisi bulunmaktadır. Bu nedenle, kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilmeden, seri muhakeme usulüne ilişkin talepname düzenlenmiş olması, taleptenimden iadesi sebeplerinden değildir. Yargıtay da “*Kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilmeden talepname düzenlenmesinin iade sebepleri arasında sayılmamasının yanı sıra mahkemeye düzenlenen seri muhakeme inceleme tutanağında, müdafii huzurunda beyanı alınan şüphelinin kamu davasının açılmasının ertelenmesini istemediğini beyan etmesi, CMK'nın 171. maddesinde düzenlenen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının savcının takdirinde olması nedenleri ile Cumhuriyet Başsavcılığının talepteniminde belirtilen yaptırım doğrultusunda hüküm kurulması gerekirken, taleptenimden iadesine karar verilmesi isabetsizdir.*” şeklindeki kararında buna işaret etmiştir.¹²

Seri muhakeme usulüne tabi suçlarla ilgili olarak yürütülen soruşturmada, suçun şüpheli tarafından işlendiğini gösteren yeterli şüphenin bulunması gerekir.¹³ Şüpheli hakkında bu suçlarla ilgili olarak yürütülen soruşturmada soyut bir iddianın ya da basit bir şüphenin varlığı seri muhakeme usulünün teklif edilmesi için yeterli değildir. Şüpheli de uzun bir yargılama külfetinden kurtulmak için kendisine yöneltilen seri muhakeme usulünü kabul etmek yükümlülüğü hissetmemelidir. İddianame düzenlenmesi için yeterli şüphenin varlığı halinde, Cumhuriyet savcısı ya da onun talimatıyla kolluk görevlileri şüpheliyi seri muhakeme usulü hakkında bilgilendirecektir (CMK m.250/2, Yönetmelik m. 8/2)

CMK m. 250/11'e göre seri muhakeme usulü, bu kapsama giren bir suçun bu kapsama girmeyen başka bir suçla birlikte işlenmiş olması hâlinde uygulanmaz. Yönetmelik'te de (m. 5/1) önödeme ve uzlaştırma kapsamındaki suçların seri muhakeme usulüne tabi olmadığı yönünde bir düzenleme yer almaktadır. Ancak hukuken bağlayıcı olması için bu düzenlemenin Kanun'da yer alması gerekmektedir.

B. ŞÜPHELİYE İLİŞKİN KOŞULLAR

Şüphelinin küçük, akıl hastası ya da sağır ve dilsiz olması hâllerinde seri muhakeme usulünün uygulanması kabul edilmemiştir (CMK m. 250/12, Yönetmelik m.7/1).¹⁴ Şüphelinin ceza ehliyetinin olmaması ya da tam olmaması hâllerinde soruşturmanın ve yargılamanın genel hükümlere göre yürütülmesi gerekmektedir.

Şüphelinin yaşı, nüfus kayıt bilgilerine göre tespit edilmelidir. Şüphelinin gerçek yaşı ile ilgili tereddüt yaşanması halinde genel hükümlere göre soruşturmanın tamamlanarak kamu davasının açılması gerekir. Çünkü “Ceza mahkemelerinin ek yetkisi” başlıklı CMK m. 218/2'ye göre “*Kovuşturma evresinde mağdur veya sanığın yaşının ceza hükümleri bakımından tespitiyle ilgili bir sorunla karşılaşılması halinde; mahkeme, ilgili kanunda belirlenen usule göre bu sorunu çözerek hükmünü verir.*” Soruşturma evresinde şüphelinin gerçek yaşı ile ilgili

¹² Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin 16. 3. 2021 tarih ve E. 2020/5191, K. 2021/2736 sayılı kararı için bkz. Kazancı İçtihat Programı.

¹³ Cumhur Şahin, Neslihan Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, C. 2, Seçkin Yay., Ankara, 2021, s. 210; Sertaç Işıka, “General Evaluation of Serial Trial Procedure in Turkish Criminal Procedure Law”, *Ceza Hukuku Dergisi*, Nisan 2021, C.16, S. 45, s. 158.

¹⁴ CMK m. 250/12 “*Seri muhakeme usulü, yaş küçüklüğü ve akıl hastalığı ile sağır ve dilsizlik hâllerinde uygulanmaz.*”

tereddüt yaşanması halinde bu madde hükmüne başvurulması olanaklı olmadığından, şüpheli açısından dava açılması yoluna gidilmeli ve yargılama sırasında sanığın gerçek yaşı tespit edilmelidir.

Şüphelinin akıl hastası olup olmadığı konusunda tereddüt edilmesi halindeyse, şüphelinin gözlem altına alınması gerekmektedir. “Gözlem altına alınma” başlıklı CMK m. 74’e göre, “*Füili işlediği yolunda kuvvetli şüpheler bulunan şüpheli veya sanığın akıl hastası olup olmadığını, akıl hastası ise ne zamandan beri hasta olduğunu ve bunun, kişinin davranışları üzerindeki etkilerini saptamak için; uzman hekimin önerisi üzerine, Cumhuriyet savcısının ve müdafinin dinlenmesinden sonra resmî bir sağlık kurumunda gözlem altına alınmasına, soruşturma evresinde sulh ceza hâkimi, kovuşturma evresinde mahkeme tarafından karar verilebilir.*” Buna göre hakkında gözlem altına alınma kararı verilen şüphelinin ceza ehliyeti olduğunun anlaşılması halinde şüpheliye seri muhakeme usulü teklif edilecek, aksi halde genel hükümlere göre soruşturmaya devam edilecektir.

CMK m. 250/11’e göre, suçun iştirak hâlinde işlenmesi durumunda şüphelilerden birinin bu usulün uygulanmasını kabul etmemesi hâlinde seri muhakeme usulü uygulanmaz.¹⁵ Ancak suçun iştirak halinde işlenmesi halinde seri muhakeme usulünün uygulanması için iştirakçilerin tümünün iradesinin bu yönde olmasını aramak doğru değildir.¹⁶ Nitekim bir diğer özel yargılama usulü olan uzlaşmada, “*Aralarında iştirak ilişkisi olsun veya olmasın birden çok kişi tarafından işlenen suçlarda, ancak uzlaşan kişi uzlaşmadan yararlanır.*” (CMK m. 255) şeklindeki hükümlerle daha doğru bir düzenleme yapılmıştır.

Seri Muhakeme Usulü Yönetmeliği’nde “Seri muhakeme usulünün uygulanmayacağı hâller” başlıklı m. 7/2’de ise “*Seri muhakeme usulü kapsamındaki suçun, iştirak hâlinde işlenmesi durumunda şüphelilerden birinin bu usulün uygulanmasını kabul etmemesi veya birinci fıkra kapsamındaki kişilerle birlikte işlenmesi hâlinde seri muhakeme usulü uygulanmaz.*” hükmüne yer verilmiştir. Seri muhakeme usulünün uygulanabilmesi için iştirakçilerin tümünün kabulünün aranması CMK’daki düzenlemeyle uyumlu olsa da küçük, akıl hastası, sağır ve dilsizle birlikte suç işleyen hakkında seri muhakeme usulünün uygulanmayacağına ilişkin düzenleme CMK m.250/11’de yer almayan bir kısıtlama getirmektedir. Kanun’da olmayan bir kısıtlamaya Yönetmelik’te yer verilmiş olması, kanunilik ilkesi gereğince hukuken bağlayıcı olamaz. Öte yandan yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik halleri ceza ehliyetine etki eden şahsi nedendir. “Bağlılık kuralı” başlıklı TCK m. 40/2’ye göre “Suçun işlenişine iştirak eden her kişi, diğerinin cezalandırılmasını önleyen kişisel nedenler göz önünde bulundurulmaksızın kendi kusurlu fiiline göre cezalandırılır.” Buna göre, seri muhakeme usulüne tabi bir suçun ceza ehliyeti olmayan iştirakçisi hakkında genel hükümler uygulanırken ceza ehliyeti olan diğer iştirakçilerin kabul etmeleri halinde haklarında seri muhakeme usulü uygulanabilmelidir.

¹⁵ Yaşar, s. 263.

¹⁶ Baytaç, s. 245.

III. SERİ MUHAKEME USULÜNÜN YÜRÜTÜLÜŞÜ

A. ŞÜPHELİNİN BİLGİLENDİRİLMESİ

Seri muhakeme usulünde şüphelinin savunmaya ilişkin kimi haklarından vazgeçmesi ve usul işlemlerinin hızlı yapılması söz konusudur. Bu nedenle bu usulün uygulanması konusunda şüphelinin yeterince bilgilendirilmesi gerekir.¹⁷ Soruşturma konusu suçun seri muhakeme usulüne tabi olduğunun anlaşılması halinde Cumhuriyet savcısı veya kolluk görevlileri, şüpheliyi seri muhakeme usulü hakkında bilgilendirirler (CMK m. 250/2, Yön. m.8/2). Söz konusu bilgilendirmenin kapsamı Yönetmelik'te, "Seri muhakeme usulünün teklifi" başlıklı m. 10/f.1.de düzenlenmiştir. Buna göre Cumhuriyet savcısı seri muhakeme usulünün uygulanmasını teklif etmeden önce şüpheliyi bu usul hakkında bilgilendirir. Bilgilendirme;

- a) İsnat edilen eylem, eylemin oluşturduğu suç ile bu suçun seri muhakeme usulü kapsamına girdiği,
- b) Kamu davasının açılması için yeterli şüphenin bulunduğu,
- c) Özgür iradesiyle ve müdafî huzurunda kabul ettiği takdirde bu usulün uygulanacağı ve belirlenecek temel cezanın yarı oranında indirileceği,
- ç) Cumhuriyet savcısı tarafından teklif edilen yaptırım hakkında talep doğrultusunda mahkemenin hüküm kuracağı, bu hükme karşı itiraz kanun yoluna başvurabileceği,
- d) Teklifin kabulünün ancak müdafî huzurunda gerçekleştirilebileceği, seçtiği bir müdafî yoksa istemi aranmaksızın kendisine bir müdafî görevlendirileceği,
- e) Mahkeme tarafından hüküm kuruluncaya kadar her aşamada seri muhakeme usulünden vazgeçebileceği,
- f) Mahkemece verilen hükmün adli siciline kaydedileceği,
- g) Bu usulün uygulanmasını kabul etmediği takdirde genel hükümlere göre hakkında iddianame düzenlenerek kamu davası açılacağı,
- ğ) Genel hükümlerin uygulanmasına geçilmesi halinde, seri muhakeme usulünü kabul ettiğine ilişkin beyanları ile bu usulün uygulanmasına dair diğer belgelerin, soruşturma ve kovuşturma işlemlerinde delil olarak kullanılmayacağı, hususlarını kapsar.

Görüldüğü üzere, şüphelinin bilgilendirilmesi ve Cumhuriyet savcısının teklifi, şüpheliye isnat edilen suç ve buna bağlı olarak seri muhakemeye ilişkin işlemlere tabi olmayı kabul edip etmemek üzere iki temel unsur içermektedir.¹⁸ Uygulamada bu bilgilendirme isnat olunan suça ve seri muhakemeye ilişkin genel bilgilerin yer aldığı matbu bir belgenin kolluk tarafından şüpheliye imzalatılarak verilmesi suretiyle yapılmaktadır.¹⁹ İspat bakımından bu bilgilendirmenin sözlü yapılması ve şüphelinin bilgilendirmeyi anladığının yazılı şekilde ifade

¹⁷ Yılmaz, Apış, s. 76; Atalay, s. 668.

¹⁸ Yılmaz, Apış, s. 76; Yaşar, s. 271; Uğurlubay, Haydar, Korkmaz, s. 266.

¹⁹ Baytaç, s. 250.

edilmesi faydalı olacaktır.²⁰ Bilgilendirmede, şüphelinin bu teklifi kabul etmesiyle hangi yaptırımla karşılaşacağı da anlatılmış olmalıdır.²¹

B. SERİ MUHAKEME USULÜNÜN ŞÜPHELİYE TEKLİF EDİLMESİ

Seri muhakeme usulü hakkında bilgilendirme aşamasından sonra şüpheliye Cumhuriyet savcısı tarafından seri muhakeme usulü teklif edilecektir. CMK m. 250/3'e göre "*Cumhuriyet savcısı tarafından seri muhakeme usulünün uygulanması şüpheliye teklif edilir ve şüphelinin müdafii huzurunda teklifi kabul etmesi hâlinde bu usul uygulanır.*"²² Bu teklif sözlü yapılmak ve tutanağa bağlanmak zorundadır. Kanundaki açık hüküm nedeniyle bu teklifin adli kolluk tarafından yapılabilmesi mümkün değildir. Teklifin bizzat Cumhuriyet savcısı tarafından yapılması ve tutanağa geçirilmesi gerekmektedir.²³ Teklif üzerine şüpheli, seri muhakeme usulünün uygulanmasını kabul edip etmeyeceğini açıklayacağına göre bu sırada müdafinin hazır bulunması zorunlu değildir. Yargıtay da "*22/07/2020 tarihinde müdafii hazır bulunmaksızın Cumhuriyet savcısı tarafından şüpheliye yapılan teklifin reddedildiği, seri muhakeme usulünün teklif aşamasında, şüphelinin usulün uygulanmasını kabulünün geçerli olması için teklifin kabulünün ancak müdafii huzurunda gerçekleştirilmesi gerektiği, ancak bilgilendirme ve teklif aşaması için müdafii şartının aranmadığı gibi şüphelinin teklifi reddetmesi halinde ret tutanağının müdafii görevlendirilmeksizin tanzim edilip sadece şüpheli tarafından imzalanmasının yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri kapsamında hukuka uygun olduğu gözetilmeden ...*" şeklindeki kararında bilgilendirme ve usulün teklifi sırasında müdafin hazır bulunmasının zorunlu olmadığı, ancak teklifin kabulü sırasında müdafii bulunmasının zorunlu olduğu yönünde karar vermiştir.²⁴ Yönetmelik m. 11/1'e göre de "*Seri muhakeme usulünün uygulanmasına ilişkin teklifin kabulü esnasında şüphelinin müdafii de hazır bulunur.*"

CMK m. 250'de bu teklifin bilgilendirmeden itibaren ne kadar süre içinde yapılacağına dair bir hüküm yer almazken Yönetmelik'te (m.9) "*Cumhuriyet savcısı şüpheliyi seri muhakeme usulünün uygulanmasını teklif etmek amacıyla en kısa sürede davet eder.*" şeklindeki düzenlemeye yer verilmiştir. Ceza muhakemesi işlemleri açısından burada düzenleyici bir süre söz konusudur. Ancak "teklif bilgilendirmeden itibaren en çok üç gün içinde yapılır" şeklinde daha somut bir zaman diliminin belirlenmesi daha doğru olacaktır.

Yönetmelik'e göre (m. 9) teklifin yapılması için bu davet; telefon, telgraf, faks, elektronik posta gibi iletişim araçlarından yararlanmak suretiyle de yapılabilir. Soruşturmayı yürüten Cumhuriyet savcısı seri muhakeme usulüne ilişkin bilgilendirme ve teklifi SEGBİS veya

²⁰ Değirmenci, s. 20.

²¹ Yılmaz/ Apış, s. 77.

²² Yönetmelik'e göre, seri muhakeme usulünün uygulanması Cumhuriyet savcısı tarafından şüpheliye teklif edilir; şüpheliye uygulanacak yaptırımların neler olduğu açıklanır (m.10/2).

²³ Atalay, s. 670.

²⁴ Yargıtay 12. CD'nin 25.5.2021 tarih ve E. 2020/12463, K. 2021/4209 sayılı kararı için bkz. Kazancı İçtihat Programı.

istinabe yoluyla da yapabilir.²⁵ Seri muhakeme usulüne ilişkin işlemleri SEGBİS yöntemiyle yapması hâlinde soruşturmayı yürüten Cumhuriyet savcısı CMK m. 38/A maddesine göre gerekli işlemleri yapar (Yönetmelik m. 10/12).

Kanun'da hüküm bulunmasa da Yönetmelik'te (m. 5/7) seri muhakeme usulünün uygulanmasını teklif etmek amacıyla şüpheli hakkında zorla getirme kararı verilemeyeceği ve yakalama emri düzenlenemeyeceği hükmüne yer verilmiştir. Şüphelinin teklif için çağrılmasına rağmen gelmemesi halinde, teklifi reddetmiş olduğu kabul edilir ve diğer şartları varsa hakkında iddianame düzenlenerek kamu davasının açılması sağlanır. Resmî mercilere beyan edilmiş olup da soruşturma dosyasında yer alan adreste bulunmama veya yurt dışında olma ya da başka bir nedenle şüpheliye ulaşılamaması hâlinde de seri muhakeme usulü uygulanmaz (CMK m. 250/13, Yönetmelik m.5/6).

C. ŞÜPHELİYE MÜDAFİ TAYİN EDİLMESİ

CMK m. 250/3'e göre, "*Cumhuriyet savcısı tarafından seri muhakeme usulünün uygulanması şüpheliye teklif edilir ve şüphelinin müdafii huzurunda teklifi kabul etmesi hâlinde bu usul uygulanır.*" Buna göre seri muhakeme usulünün uygulanabilmesi için, bu usule ilişkin teklifin şüpheliye müdafii huzurunda yapılması zorunlu değildir ancak teklifin müdafii huzurunda kabul edilmesi gerekir. Şüphelinin müdafii huzurunda özgür iradesi ile bu usulün uygulanmasını kabul etmesi gerektiği Yönetmelik'te de (m. 5/3) gösterilmiştir.

Seri muhakeme usulünün uygulanmasına ilişkin teklifin kabulü esnasında müdafii de hazır bulunur (Yönetmelik m. 11/1). Seri muhakeme usulünün uygulanmasına ilişkin teklifin SEGBİS veya istinabe yoluyla yapıldığı hâllerde, şüphelinin seçtiği bir müdafii yoksa teklifin kabulünde hazır bulunması için müdafii görevlendirilmesi, istinabe evrakı gönderilen ya da SEGBİS ile dinleme talep edilen yer Cumhuriyet başsavcılığı tarafından yapılır. Bu durumda soruşturmayı yürüten Cumhuriyet başsavcılığı tarafından ayrıca bir müdafii görevlendirmesi yapılmaz (Yönetmelik m. 11/3).

Kanundaki emredici hüküm nedeniyle savcı tarafından yapılacak teklif sırasında müdafinin bulunması zorunlu değildir. Yönetmelik'e göre (m. 10/3) şüphelinin seçtiği bir müdafii bulunmaması halinde baro tarafından müdafii görevlendirilmesi istenilir. Seri muhakeme usulü teklifinin kabulü sırasında müdafinin hazır bulunmasının amacı, bu yargılama usulü hakkında bizzat müdafii tarafından bilgilendirilmesini sağlamak ve şüphelinin savunma hakkını korumaktır. Müdafii bulunmayan şüpheli için istemi aranmaksızın müdafii görevlendirilir. (Yönetmelik m. 11/3) Soruşturma evresinde görev yapan müdafii, mahkemede de öncelikle görevlendirilir. (Yönetmelik m. 11/4) Müdafii bulunmaksızın kabul edilen seri muhakeme usulü sonunda hazırlanan talepten mahkeme tarafından Cumhuriyet savcılığına iadesi gerekir.

²⁵ Yönetmelik'e göre, (m. 10/13) soruşturmayı yürüten Cumhuriyet savcısı istinabe evrakına hazırlamış olduğu seri muhakeme usulü kabul tutanağını da ekler. İstinabe evrakının gönderildiği yer Cumhuriyet başsavcılığı bu Yönetmelik'te belirtilen usule uygun olarak derhal davet işlemlerini yapar ve davete icabet eden şüpheliyi bu usul hakkında bilgilendirir. Şüphelinin müdafii huzurunda teklifi kabul etmesi halinde istinabe evrakı ekinde yer alan seri muhakeme usulü kabul tutanağı Cumhuriyet savcısı, şüpheli ve müdafii tarafından imzalanır ve istinabe evrakı soruşturmayı yürüten Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir.

Seri muhakemenin kabul edilip edilmemesi konusunda müdafî ile şüphelinin iradesi çakışırsa şüphelinin iradesi esas alınmalıdır.²⁶

D. TERCÜMAN TAYİNİ

CMK m. 250’de bilgilendirme ve teklif yapılan şüphelinin yeterince Türkçe bilmemesi halinde bu işlemlerin tercüman aracılığıyla yapılacağına dair bir hüküm yoktur. Ancak “Tercüman bulundurulacak hâller” başlıklı CMK m. 202/1’e göre, sanık veya mağdur meramını anlatabilecek ölçüde Türkçe bilmiyorsa; mahkeme tarafından atanan tercüman aracılığıyla duruşmadaki iddia ve savunmaya ilişkin esaslı noktalar tercüme edilir. CMK m. 202/2’ye göre, engelli olan sanığa veya mağdura, duruşmadaki iddia ve savunmaya ilişkin esaslı noktalar, anlayabilecekleri biçimde anlatılır. CMK m. 202/3’e göre, bu hükümler soruşturma evresinde dinlenen şüpheli hakkında da uygulanır. Seri muhakeme usulü de soruşturma evresinde devam etmektedir. Bu nedenle yeterince Türkçe bilmeyen şüpheli de tercüman yardımından yararlanacaktır. Bu konuda tereddüt edilmemesi için Yönetmelik’te (m.5/5) “*Şüpheli meramını anlatabilecek ölçüde Türkçe bilmiyorsa veya engelli ise Kanununun 202 nci maddesi hükmü uygulanır.*” şeklinde hükme yer verilmiştir. Buna göre meramını anlatabilecek ölçüde Türkçe bilmeyen ya da engelli olan şüpheliye seri muhakemenin teklif edilmesi için ve mahkemede dinlenmesi sırasında hâkim veya Cumhuriyet savcısı tarafından tercüman atanmalıdır.

E. TEKLİFTEN SONRA ŞÜPHELİYE SÜRE VERİLMESİ

Seri muhakeme usulü hakkında şüpheli daha önce bilgilendirilmiş olsa da teklifin değerlendirilmesi için talebi hâlinde şüpheliye bir ayı aşmamak üzere bir süre verilir. CMK’da yer verilmeyen bu süreye Yönetmelik’te (m.10/3) yer verilmiştir.²⁷ Yönetmelik’e göre (m.10/4) “*Şüphelinin mazereti olmaksızın belirlenen süre içinde gelmemesi veya bu usulün uygulanmasını kabul etmediğini bildirmesi durumunda soruşturmaya genel hükümlere göre devam edilir.*”

Şüphelinin seri muhakeme usulünün yürütülmesini müdafî huzurunda kabul etmemesi halinde seri muhakeme usulü uygulanmayarak genel hükümlere göre soruşturmaya devam edilecektir.²⁸ Buna göre diğer koşulların da bulunması halinde Cumhuriyet savcısı tarafından görevli mahkemeye hitaben iddianame düzenlenecektir. Şüphelinin teklifi reddetmesi hâlinde Cumhuriyet savcısı tarafından buna ilişkin tutanak düzenlenerek soruşturma dosyasına eklenir (Yönetmelik m. 10/10)

Seri muhakeme usulü teklifi şüpheli tarafından reddedilmiş olsa bile iddianame düzenleninceye kadar, şüpheli Cumhuriyet savcısına başvurarak hakkında seri muhakeme usulünün

²⁶ Atalay, s. 688.

²⁷ Yönetmelik m.10/3 “*Talebi hâlinde teklifi değerlendirmesi için şüpheliye bir ayı aşmamak üzere makul bir süre verilir.*” Müdafî huzurunda seri muhakeme usulü teklif edilen şüpheliye teklifi değerlendirmesi için ayrıca süre verilmemesi gerektiği yönündeki görüş için bkz. Şahin, Göktürk, s. 211

²⁸ Yönetmelik (m. 9/2) “*Şüphelinin mazeretsiz olarak davete icabet etmemesi, resmî mercilere beyan edilmiş olup da soruşturma dosyasında yer alan adreste bulunmaması veya yurt dışında olması ya da başka bir nedenle şüpheliye ulaşılamaması hâlinde Cumhuriyet savcısı tarafından bu durum tutanağa bağlanır ve soruşturmaya genel hükümlere göre devam edilir.*”

uygulanmasını talep edebilir (Yönetmelik, m.5/11). Bu durumda Cumhuriyet savcısı tarafından seri muhakeme usulü uygulanır. Bu başvuru, bu konuda yetkilendirilmiş olan müdafî tarafından da yapılabilir. Buna göre, iddianamenin Cumhuriyet savcısı tarafından mahkemeye sunulduğu güne kadar şüphelinin seri muhakeme usulünün uygulanması talebi kabul edebilmelidir. Kanun ya da Yönetmelik'te açık hüküm olmasa da bu talebin yazılı olarak ya da sözlü başvurunun tutanağa geçirilmesi suretiyle yapılması mümkündür. İddianame mahkemeye verildikten sonra şüphelinin bu yöndeki irade beyanının etkisi yoktur. Bu durumda şüpheli seri muhakeme usulünü kabul etmemiş sayılacağından, diğer koşulları da varsa duruşma aşamasına geçilecektir. Kamu davası açıldıktan sonra suçun seri muhakeme usulüne tabi olduğunun anlaşılması ya da sanığın bu aşamada bu usulü kabul etmesinin sonucunda ne yönde karar verileceği konusunda Kanunda açıklık yoktur.²⁹ Bu durumda yargılamaya genel hükümlere göre devam edilmelidir. Yönetmelik m. 10/8'e göre, "*Şüphelinin teklifi kabul etmesi hâlinde buna ilişkin Ek-1'de yer alan örneğe uygun seri muhakeme usulü kabul tutanağı düzenlenir. Tutanakta; şüpheliye isnat edilen eylem, şüphelinin kabul beyanı, belirlenen sonuç ceza ve/veya güvenlik tedbiri ile uygulandığı takdirde hükmün açıklanmasının geri bırakılması, seçenek yaptırım veya hapis cezasının ertelenmesine ilişkin hususlar yer alır. Kabul tutanağı Cumhuriyet savcısı ve şüpheli ile müdafî tarafından imzalanır.*"

Bir görüşe göre şüphelinin seri muhakeme usulünü kabul etmesi, isnat olunan suçu işlediğini kabul ettiği anlamına gelir.³⁰ Ancak CMK'daki düzenlemeye bakıldığında, seri muhakeme usulünün uygulanmasını kabul etmesi, şüphelinin suçu ikrar ettiği anlamına gelmez.³¹ CMK m. 250/10'a göre, "*Seri muhakeme usulünün herhangi bir sebeple tamamlanamaması veya soruşturmanın genel hükümlere göre sonuçlandırılması amacıyla Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmesi hâllerinde, şüphelinin seri muhakeme usulünü kabul ettiğine ilişkin beyanları ile bu usulün uygulanmasına dair diğer belgeler, takip eden soruşturma ve kovuşturma işlemlerinde delil olarak kullanılamaz.*"³² Buna göre, seri muhakeme usulü kabul edilip de sonuç alınamayarak kamu davasının açılmışsa, şüphelinin daha önce seri muhakeme usulü uygulanmasını kabul etmiş olması, isnat konusu suçu işlediği yönünde bir karine ya da beyan delili olarak değerlendirilmemeli ve mevcut delillere göre hüküm kurulmalıdır.

IV. SERİ MUHAKEME SONUNDA YAPTIRIMIN BELİRLENMESİ

CMK m. 250/4'e göre, Cumhuriyet savcısı Türk Ceza Kanunu'nun 61 inci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen hususları göz önünde bulundurarak, suçun kanuni tanımında öngörülen cezanın alt ve üst sınırı arasında tespit edeceği temel cezadan ve koşulları bulunduğu takdirde zincirleme suça ilişkin hükümler uygulandıktan sonra belirlenen cezadan yarı

²⁹ Baytaç, s. 248.

³⁰ Şahin, Göktürk, s. 211

³¹ Enver Kaşlı, "Seri Muhakeme Usulü Teklifini Kabul Etme ve Suç İkrarı İlişkisi", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 2022, S.13, s. 84 vd.; Baytaç, s. 244; Atalay, s. 673.

³² Yönetmelik'te (m.5/8) "*Seri muhakeme usulünün herhangi bir sebeple tamamlanamaması veya mahkemeye soruşturmanın genel hükümlere göre sonuçlandırılması amacıyla dosyanın Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmesi hâllerinde, şüphelinin seri muhakeme usulünü kabul ettiğine ilişkin beyanları ile bu usulün uygulanmasına dair diğer belgeler, takip eden soruşturma ve kovuşturma işlemlerinde delil olarak kullanılamaz.*" hükmüne yer verilmiştir.

oranında indirim uygulamak suretiyle yaptırımı belirler.³³ Görüldüğü üzere, seri muhakeme usulünde şüpheli hakkında uygulanacak yaptırım Cumhuriyet savcısı tarafından belirlenmektedir. ABD hukukunda olduğu gibi şüphelinin alternatif yargılama yoluna gidilmesi karşılığında daha az ceza almak için savcı ile itham pazarlığı yapabilmesi (plea bargaining) benzeri bir düzenlemeye gidilmemiştir.³⁴ Buna göre Cumhuriyet savcısı temel cezanın belirlenmesinde TCK m. 61'deki ölçütleri esas alacaktır. "Cezanın belirlenmesi" başlıklı TCK m. 61'e göre;

Hakim, somut olayda;

- a) Suçun işleniş biçimini,
  - b) Suçun işlenmesinde kullanılan araçları,
  - c) Suçun işlendiği zaman ve yeri,
  - d) Suçun konusunun önem ve değerini,
  - e) Meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığını,
  - f) Failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığını
  - g) Failin güttüğü amaç ve saikini göz önünde bulundurarak, işlenen suçun kanuni tanımında öngörülen cezanın alt ve üst sınırı arasında temel cezayı belirler.
- (2) Suçun olası kastla ya da bilinçli taksirle işlenmesi nedeniyle indirim veya artırım, birinci fıkraya hükmüne göre belirlenen ceza üzerinden yapılır.

TCK m. 61'de hâkime verilen temel cezayı belirleme yetkisi, seri muhakeme usulünde Cumhuriyet savcısına verilmiştir. Seri muhakeme usulünde Cumhuriyet savcısı, belirlediği cezadan yarı oranında indirim yapmak ya da güvenlik tedbiri belirlemek yetkisine sahiptir. Mahkeme tarafından belirlenen cezadan farklı olarak bu durumda cezadan indirimin gerekçesinin gösterilmesi zorunluluğu yoktur.

Mevcut düzenlemelere göre Cumhuriyet savcısı tarafından belirlenmiş olan cezanın mahkeme tarafından denetiminin yapılıp yapılmayacağı, yapılacaksa hangi ölçüte göre yapılacağı açık değildir.³⁵ Cumhuriyet savcısı, belirlemiş olduğu hapis cezasını, koşulları bulunması hâlinde TCK m. 50'deki seçenek yaptırımlara çevirebilir veya hapis cezasını TCK m. 51'e göre erteleyebilir (CMK m. 250/5).³⁶ Belirlenmiş olan yaptırımlar hakkında Cumhuriyet savcısı, koşulları bulunması hâlinde CMK m. 231 hükmünü kıyasen uygulayarak şüpheli hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verebilir (CMK m. 250/6).³⁷ CMK m. 231/6, c bendine göre "*Saniğin kabul etmemesi hâlinde, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına*

³³ Bkz. Uğurlubay, Haydar, Korkmaz, s. 269. Yönetmelik m. 10/5'e göre "*Cumhuriyet savcısı, Türk Ceza Kanunu'nun 61'inci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen hususları göz önünde bulundurarak, suçun kanuni tanımında öngörülen cezanın alt ve üst sınırı arasında tespit edeceği temel cezadan yarı oranında indirim uygulamak suretiyle cezayı ve/veya güvenlik tedbirini belirler.*"

³⁴ Bkz. Kaşlı, s. 227.

³⁵ Bkz. Yaşar, s. 273 vd.

³⁶ Yönetmelik m. 10/7'ye göre "*Beşinci fıkraya uyarınca sonuç olarak belirlenen hapis cezası Cumhuriyet savcısı tarafından, koşulları bulunması hâlinde Türk Ceza Kanunu'nun 50'nci maddesine göre seçenek yaptırımlara çevrilebilir veya 51'inci maddesine göre ertelenebilir.*"

³⁷ Yönetmelik m. 10/6'ya göre "*Belirlenen yaptırımlar hakkında, Cumhuriyet savcısı tarafından, koşulları bulunması hâlinde Kanununun 231'inci maddesine göre hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilir.*"

*karar verilmez.” Ancak, seri muhakeme usulü uygulandığında, sanık hakkındaki hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilmesi için sanığın ayrıca bu yönde bir kabulü gerekmez. Çünkü Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından seri muhakeme usulü kapsamında bilgilendirilen şüpheliye, yaptırımın nasıl belirleneceğine ve bunun sonucunda hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebileceği yönünde bilgi verilmektedir. Şüphelinin bu bilgilendirme üzerine seri muhakeme usulünün uygulanmasını kabul etmesi, yaptırım halinde hükmün açıklanmasının geri bırakılması olasılığını da kabul ettiği anlamına gelir. Yargıtay da bununla ilgili olarak “... *Seri muhakeme usulü hakkında bilgilendirildiği anlaşılan sanık bakımından müdafinin de hazır bulunduğu halde düzenlenen seri muhakeme usulü teklif ve kabul tutanağında, sanık hakkındaki yaptırımın, 9 ay hapis ve 1.500,00 TL adli para cezası ile cezalandırılması ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması olarak belirlendiği anlaşılmıştır. Bu yaptırıma uygun olarak hazırlanan talepname uyarınca karar verdiği anlaşılan Mahkeme tarafından, ayrıca hakkındaki hükmün açıklanmasının geri bırakılmasını kabul edip etmediği hususunda sanığın beyanının tespit edilmesine gerek olmadığı anlaşılmış olup ...*” şeklinde karar vermiştir.³⁸*

CMK m. 250/7'ye göre, şüpheli hakkında yaptırım uygulanması, güvenlik tedbirlerine ilişkin hükümlerin uygulanmasına engel teşkil etmez.³⁹ Örneğin, şüpheli hakkında yaptırım uygulanmış ya da ertelenmiş olsa bile eşya ya da kazanç müsaderesi yoluna gidilebilecektir.

V. TALEPNAMENİN DÜZENLENMESİ

Yukarıda açıklanan işlemlerden sonra Cumhuriyet savcısı, belirlenen yaptırımı içeren bir talepname düzenleyerek Asliye ceza mahkemesine sunarak şüpheli hakkında seri muhakeme usulünün uygulanmasını talep edecektir (CMK m. 250/8, Yönetmelik m. 12/1). İddianamede bulunması gereken birçok unsuru benzer olsa da talepname, teknik olarak bir iddianame niteliğinde değildir.⁴⁰ Talepnamenin iddianameden en önemli farkı, şüpheli hakkında bir yaptırım talebi içerse de kamu davası açılmasına yönelik olmamasıdır.

Talepnamede bulunması gereken hususlar CMK m. 250/8'de ve Yönetmelik m. 12'de sayılmıştır. Buna göre talepnamede;

- a) Şüphelinin kimliği ve müdafii,
- b) Mağdur veya suçtan zarar görenlerin kimliği ile varsa vekili veya kanuni temsilcisi,
- c) İsnat olunan suç ve ilgili kanun maddeleri,
- d) İsnat olunan suçun işlendiği yer, tarih ve zaman dilimi,
- e) Şüphelinin tutuklu olup olmadığı; tutuklanmış ise, gözaltına alma ve tutuklama tarihleri ile bunların süreleri,

³⁸ Yargıtay 7. Ceza Dairesi'nin 02.11.2021 tarih ve E. 2021/20753, K 2021/14109 sayılı kararı için bkz. Kazancı İçtihat Programı.

³⁹ Yönetmelik m. 5/9'a göre “*Seri muhakeme usulü sonucunda yaptırım uygulanması, güvenlik tedbirlerine ilişkin hükümlerin uygulanmasına engel teşkil etmez.*”

⁴⁰ Bir görüşe göre, talepname muhakemeyi kovuşturma evresine intikal ettiren bir çeşit dava açan belge niteliğindedir. Bkz. Şahin, Göktürk, s. 214.

- f) İsnat olunan suç oluşturulan olayların özeti,
 g) CMK m. 250/3'te belirtilen şartların gerçekleştiği,
 h) Belirlenen yaptırım ile CMK m. 250/5 ve 6 uygulanmış ise bunlara ilişkin hususlar ve güvenlik tedbirleri
 gösterilir.

CMK m. 250/8'e aykırı olarak düzenlendiği, belirlenen yaptırımda maddi hata yapıldığı, yaptırım hakkında 231 inci veya Türk Ceza Kanunu'nun 50 nci ve 51 inci maddelerinin uygulanmasında objektif koşulların gerçekleşmediği ya da teklif edilen cezanın mahiyetine uygun bir güvenlik tedbiri belirtilmediği anlaşılan talep yazısı, eksikliklerin tamamlanması amacıyla mahkemece Cumhuriyet başsavcılığına iade edilir. Cumhuriyet savcısı tarafından eksiklikler tamamlandıktan ve hatalı noktalar düzeltildikten sonra talep yazısı yeniden düzenlenerek mahkemeye gönderilir.

Yukarıda belirtildiği üzere, TCK m. 61'de hâkime verilen temel cezayı belirleme yetkisi, seri muhakeme usulünde Cumhuriyet savcısına verilmiş olduğundan, Cumhuriyet savcısının belirlediği cezadan yarı oranında indirim yapmak ya da güvenlik tedbiri belirlemek konusunda takdir yetkisi bulunmaktadır. Bu nedenle, Cumhuriyet savcısının takdir yetkisinde olan bu durum, talepten önce iade sebeplerinden biri değildir. Yargıtay da bu konuda "Cumhuriyet savcısının takdir yetkisinde olan bir durumun talepname düzenlenmesinin iade sebepleri arasında sayılmadığı gözetilmeden.." şeklinde karar vermiştir.⁴¹

Cumhuriyet savcısı tarafından düzenlenen talepname üzerine şüphelinin mahkemede dinlenmesi gerekir. Talepten önce düzenlenen mahkemeye verilmesinden itibaren şüphelinin ne kadar süre içinde mahkemeye çağrılarak düzenleneceği Kanun'da gösterilmemişken, Yönetmelik'te "*Şüphelinin teklifi müdafî huzurunda kabul etmesi halinde şüpheli, aynı gün mahkemeye yönlendirilir*" (m.10/9) şeklindeki hükümlerle teklifin kabul edildiği gün şüphelinin mahkemede dinleneceği yönünde açık düzenleme yapılmıştır. Ancak kabul edilebilir bir nedenden ötürü, bu hükme uyulmayarak şüphelinin daha sonra dinlenmiş olması halinde de yapılan işlem geçerli kabul edilmelidir. Yönetmelik'e göre, Mahkeme, talepten önce verildiği gün incelemesini derhal yapar, şüpheliyi müdafî huzurunda seri muhakeme usulü ile ilgili olarak dinler ve usulü sonuçlandırır (m. 13/1). Şüphelinin seri muhakeme usulü hakkında dinlenmesi SEGBİS veya istinabe yoluyla da yapılabilir. (Yön. m. 13/2)

CMK m. 250/9'a göre, Cumhuriyet savcısı tarafından talepten önce mahkemeye sunulması üzerine mahkeme tarafından çağrılan şüpheli mazeretsiz olarak mahkemeye gelmezse, seri muhakeme usulünden vazgeçmiş sayılır.⁴² Dinleme sırasında şüphelinin bulunması zorunlu olup, müdafî ya da kanuni temsilcisinin bulunması yeterli değildir. Şüphelinin tutuklu olması halinde dinlenmesi SEGBİS aracılığıyla da yapılabilir. CMK m. 250'de açık hüküm olmasa da Yönetmelik'e göre, şüpheli mahkeme tarafından hüküm kuruluncaya kadar seri muhakeme

⁴¹ Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin 12.10.2021 tarih ve E. 2021/1632, K. 2021/6781 kararı için bkz. Kazancı İçtihat Programı.

⁴² Yönetmelik m. 13/4'e göre "Mazeretsiz olarak mahkemeye gelmemesi halinde, şüpheli bu usulün uygulanmasından vazgeçmiş sayılır."

usulünün uygulanmasına yönelik iradesinden vazgeçebilir (Yön. m. 5/4). Bu husus şüphelinin seri muhakeme hususunda bilgilendirilmesi sırasında da bildirilir (Yön. m. 10/1, e)

Seri muhakeme usulünde iddianame üzerine açılmış bir kamu davası söz konusu değildir. Bu nedenle ceza yargılaması açısından bu usulde dinlenmesi, duruşmada sorgulanması şeklinde değerlendirilemez. Buna rağmen hâkimin şüpheliyi dinlemesi sırasında duruşmaya ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanması söz konusu olmalıdır.⁴³ Mahkemede dinlenen şüpheli, duruşmanın düzenine ilişkin kurallara uymalıdır. Şüphelinin buna aykırı davranışlarda bulunması halinde duruşma düzeninin sağlanmasına ilişkin hükümler uygulanmalıdır. Şüphelinin mahkemede dinlenmesi sırasında hazır bulunan diğer kişiler de duruşmanın yürütülüşüne ilişkin kurallara uymalı, örneğin gizliliği ihlal etmemelidirler. Ancak şüpheliyi dinleyen ve talepnamayı değerlendiren mahkemenin soruşturmayı genişletmek, duruşmayı ertelemek, delil araştırması sonucunu doğurabilecek bir işlem yapmak, delil toplamaya yönelik koruma tedbirlerine başvurmak yetkisi yoktur.⁴⁴ Mahkeme, soruşturmanın doğru yürütülmediği ve maddi gerçeğin araştırılması için daha fazla inceleme yapılması gerektiği kanaatinde olduğunda soruşturmanın sonuçlandırılması için dosyayı Cumhuriyet başsavcılığına göndermelidir.⁴⁵

Şüphelinin duruşma aşamasında sorgulanan sanığın yararlanabildiği kimi savunma haklarından yararlanabilmesi, örneğin tercüman tayin edilmesini, taleptenimden içeriğinin açıklanmasını isteyebilmelidir. Bu aşamada şüphelinin susma hakkını kullanarak herhangi bir açıklamada bulunmaması halinde seri muhakeme usulünden vazgeçtiği kabul edilerek yargılamaya genel hükümlere göre devam edilmelidir (Yön. m. 5/4).

CMK m. 205/9'a göre, "Mahkeme, şüpheliyi müdafii huzurunda dinledikten sonra üçüncü fıkradaki şartların gerçekleştiği, eylemin seri muhakeme usulü kapsamında olduğu ve dosyadaki mevcut delillere göre mahkûmiyet kararı verilmesi gerektiği kanaatine varırsa talep yazısında belirtilen yaptırımdan daha ağır olmamak üzere dört ila yedinci fıkra hükümleri doğrultusunda hüküm kurar." Buna göre Mahkeme bu aşamada öncelikle taleptenimde gösterilen fiilin seri muhakeme usulü kapsamındaki suçlardan olup olmadığını, taleptenimde gösterilen olayın hukuki nitelendirmesinin Cumhuriyet savcısı tarafından doğru yapıp yapılmadığını inceleyecektir (CMK m. 250/9).

Mahkeme fiilin seri muhakeme kapsamında olmadığı kanaatindeyse, soruşturmanın genel hükümlere göre yürütülmesi ve sonuçlandırılması için dosyayı Cumhuriyet başsavcılığına gönderecektir. (CMK m. 205/9, Yön m. 13/4) Mahkemece, isnat olunan suçun seri muhakeme usulü kapsamında olmadığı veya CMK m. 250/3'te belirtilen şartların gerçekleşmediği kanaatine varılması hâllerinde talebi reddedecektir. Bu durumda, dosya Cumhuriyet başsavcılığına gönderilecek ve soruşturma genel hükümlere göre sonuçlandırılacaktır (CMK m.250/9, Yön. m.13/1) Bu denetimin sonunda mahkeme talep yazısında belirtilen yaptırımdan daha

⁴³ Şahin, Göktürk, s. 214.

⁴⁴ Bkz. Şahin, Göktürk, s. 214.

⁴⁵ Şahin, Göktürk, s. 213.

ağır olmamak üzere dört ila yedinci fıkra hükümleri doğrultusunda hüküm kuracak, aksi halde talebi reddedecektir.

Önödeme veya uzlaştırmaya ya da seri muhakeme usulüne tâbi olduğu soruşturma dosyasından açıkça anlaşılan işlerde önödeme veya uzlaştırma ya da seri muhakeme usulü uygulanmaksızın düzenlenen iddianamenin Cumhuriyet Başsavcılığına iadesine karar verilir (CMK m. 174/1, c; Yön. m. 5/10)

Mahkeme talepname üzerinde yaptığı incelemede varsa eksik veya hatalı noktalar belirtmek suretiyle;

- a) 12 nci maddeye aykırı olarak düzenlenen,
- b) Belirlenen yaptırımda maddi hata yapılan,
- c) Yaptırım hakkında Kanunun 231 inci veya Türk Ceza Kanunu'nun 50 ve 51 inci maddelerinin uygulanmasında objektif koşulların gerçekleşmediği anlaşılan,
- ç) Teklif edilen cezanın mahiyetine uygun bir güvenlik tedbiri belirtilmeyen talepname-nin eksikliklerin tamamlanması amacıyla Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmesine karar verir (CMK m. 250/9, Yönetmelik m.13/2). Mahkemenin bu kararı kesin olup Cumhuriyet savcılığı ya da şüpheli bu karara karşı herhangi bir kanun yoluna başvuramaz.

Mahkeme tarafından işaret edilen eksiklikler Cumhuriyet savcısı tarafından tamamlandıktan sonra talepname yeniden düzenlenerek mahkemeye gönderilir. (Yön. n. 13/3) İlk kararda gösterilmeyen yeni eksiklikleri işaret ederek mahkemenin talepnameyi tekrar geri göndermesi olanaklı değildir. Mahkemenin şüpheliyi dinlemesi zorunludur. Mahkeme şüpheliyi müdafii huzurunda dinleyecektir. Bu dinleme sırasında ifade alma ve sorguya ilişkin olarak CMK m. 147 ve 148'deki güvencelere uyulmalıdır. Bu dinleme sırasında, teklifin Cumhuriyet savcısı tarafından yapıp yapılmadığı, müdafinin teklif işlemine katılıp katılmadığı, isnat edilen suç, isnat edilen suça ilişkin olaylar mahkeme tarafından dinlenilmelidir.⁴⁶

Mahkeme, fiilin seri muhakeme usulü kapsamında olduğu kanaatindeyse seri muhakeme usulüne uygun teklifin yapıp yapılmadığı ve bu usulün yürütülüşüne uyulup uyulmadığını inceleyecektir. Seri muhakeme usulünün yürütülüşüne aykırı davranıldığı, usule uygun bir tespit ve kabul olmadığı sonucuna ulaşılması halinde soruşturmanın genel hükümlere göre yürütülmesi ve sonuçlandırılması için dosyayı Cumhuriyet başsavcılığına göndermelidir (CMK m. 250/9).⁴⁷ Mahkemenin bu kararı kesin olup Cumhuriyet savcılığı ya da şüpheli bu karar karşı herhangi bir kanun yoluna başvuramaz.

CMK m. 250/9'a göre, Mahkeme, şüpheliyi müdafii huzurunda dinledikten sonra üçüncü fıkradaki şartların gerçekleştiği, eylemin seri muhakeme usulü kapsamında olduğu ve dosyadaki mevcut delillere göre mahkûmiyet kararı verilmesi gerektiği kanaatine varırsa talep yazısında belirtilen yaptırımdan daha ağır olmamak üzere dört ila yedinci fıkra hükümleri

⁴⁶ Yılmaz, Apiş, s. 82.

⁴⁷ Atalay, s. 679.

doğrultusunda hüküm kurar; aksi takdirde talebi reddeder ve soruşturmanın genel hükümlere göre sonuçlandırılması amacıyla dosyayı Cumhuriyet başsavcılığına gönderir.⁴⁸

Şüphelinin dinlenmesi sonunda mahkeme üçüncü fıkradaki şartların gerçekleştiği, eylemin seri muhakeme usulü kapsamında olduğu ve dosyadaki delillere göre mahkûmiyet kararı verilmesi gerektiği kanaatine varırsa Cumhuriyet savcısı tarafından belirlenen yaptırım doğrultusunda hüküm kuracaktır. Mahkemenin belirlenen yaptırımı değiştirme ya da ağırlaştırabilme yetkisi yoktur. CMK m. 250/9'da, "...düzenlenen talep yazısında belirtilen yaptırımdan daha ağır olmamak üzere dört ila yedinci fıkra hükümleri doğrultusunda hüküm kuracaktır" denildiğine göre mahkeme belirlenenden daha hafif bir yaptırım da belirleyebilir. Bu hükmün varsa mağdur, suçtan zarar gören veya genel hükümlere göre katılma hakkını haiz olan kişilere tebliğ edilmesi gerekir (Yön m. 14/2). Mahkemece kurulan hükme genel hükümler çerçevesinde itiraz edilebilir. (CMK m. 250/14, Yön. m. 15) Şüphelinin dinlenmesinden sonra Mahkeme, üçüncü fıkradaki şartların gerçekleşmediği, eylemin seri muhakeme usulü kapsamında olmadığı kanaatine varırsa talebi reddederek soruşturmanın genel hükümlere göre sonuçlandırılması amacıyla dosyayı Cumhuriyet başsavcılığına gönderecektir.

CMK m. 250/10'a göre,

Seri muhakeme usulünün herhangi bir sebeple tamamlanamaması veya soruşturmanın genel hükümlere göre sonuçlandırılması amacıyla Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmesi hâllerinde, şüphelinin seri muhakeme usulünü kabul ettiğine ilişkin beyanları ile bu usulün uygulanmasına dair diğer belgeler, takip eden soruşturma ve kovuşturma işlemlerinde delil olarak kullanılamaz.

Mahkemede talepten önce incelenmesi ve şüphelinin dinlenmesi işlemleri yapılsa da soruşturma evresi devam etmektedir. Bu nedenle bu işlemler devam ederken gerekli soruşturma işlemleri Cumhuriyet savcısı tarafından yapılmaya devam edecek, gerekli koruma tedbirlerine başvurulabilecektir.

VI. SERİ MUHAKEME KARARINA KARŞI KANUN YOLLARI

Seri muhakeme sonunda verilen karar, son karar niteliğinde olmasına rağmen, istinafa tabi olması benimsenmemiş, verilen kararlara karşı itiraz kanun yoluna gidilebileceği düzenlenmiştir. Seri muhakeme usulünde itiraz, 8.7.2021 tarih ve 7331 sayılı Kanunla (m.22) ile CMK m. 250'ye eklenmiştir. CMK m. 250/14'e göre "*Dokuzuncu fıkra kapsamında mahkemece kurulan hükme itiraz edilebilir. İtiraz mercii, itirazı üçüncü ve dokuzuncu fıkralardaki şartlar yönünden inceler.*" Buna göre itiraz incelemesinin kapsamı, olayda seri muhakeme koşullarının bulunup bulunmadığı ve seri muhakeme usulüne dair kurallara uyup uyulmadığıyla sınırlıdır.⁴⁹ İtiraz mercii, bunun dışında bir inceleme yapamaz. Yargıtay da "*Seri muhakeme usulünün uygulanmasını kabul eden şüpheli hakkında düzenlenen talepten önce mahkeme tarafından kabul edilmesi üzerine kurulan hükme karşı itiraz edilebileceği 5271 Sayılı CMK'nın 250/14. maddesinde düzenlenmiş, Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme Yönetmeliğinin 15. maddesinde ise itirazın genel hükümlere tabi olduğu belirtilmiştir. Ancak, itiraz her ne kadar*

⁴⁸ Atalay, s. 682.

⁴⁹ Bkz. Uğur Ersoy, "Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usullerinde İtiraz Kurumuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2020, C. 28, S. 2, s. 860 vd.

genel hükümlere tabi olsa da, itiraz üzerine yapılacak denetim sınırlıdır. Yönetmeliğin 14. maddesinde, hüküm kuracak olan mahkemenin talepnameyi eylemin seri muhakeme usulü kapsamında olup olmadığı, bu usulün şüpheliye Kanunda öngörülen koşullar çerçevesinde teklif edilip edilmediği ve şüphelinin bu teklifi müdafii huzurunda özgür iradesiyle kabul edip etmediği açısından değerlendireceği düzenlenmiştir. Kurulan hükmü itiraz üzere inceleyen mahkemenin de denetim sınırları bu kapsamda olmalıdır” şeklindeki kararında bunu ortaya koymuştur.⁵⁰

Bu usuldeki itiraz genel esaslara tabi olduğundan, itirazı incelemeye yetkili merci CMK m. 268/3-c uyarınca belirlenecektir. Seri muhakeme usulüne tabi suçlar, Asliye ceza mahkemesinin görevine girdiği için Asliye ceza mahkemesi hâkimi tarafından verilen seri muhakeme usulüne dair kararlara yapılacak itirazların incelenmesi, yargı çevresinde buldukları Ağır ceza mahkemesine aittir (CMK m. 268/3, c). CMK m. 35’e göre, ilgililerin kararı öğrendiği günden itibaren yedi gün içinde kararı veren merci olan Asliye ceza mahkemesine verilecek bir dilekçe veya tutanağa geçirilmek koşulu ile zabıt kâtibine beyanda bulunmak suretiyle yapılır. (CMK m. 268/1). Kararına itiraz edilen Asliye ceza mahkemesi, itirazı yerinde görürse kararını düzeltecek, itirazı yerinde görmezse en çok üç gün içinde, itirazı incelemeye yetkili merci olan yargı çevresinde bulunduğu Ağır ceza mahkemesine gönderecektir (CMK m. 268/2). İtiraz merci, itiraz konusu hakkında CMK m. 271/1 uyarınca duruşmasız olarak karar verecektir. Mercii itirazı yerinde görürse aynı zamanda itiraz konusunda da karar verecektir. Karara itiraz edilmemesi ya da itirazın kabul edilmemesi halinde seri muhakeme sonunda verilen karar, hüküm niteliğini kazanacaktır. Bu aşamadan sonra koşulları varsa olağanüstü kanun yollarına gidilebilir.

Seri muhakeme sonunda verilen kararlara karşı kimlerin itiraz kanun yoluna gidebileceği gösterilmemiştir. Bu durumda sorun genel hükümlere göre çözülmelidir. CMK m. 260’a göre, Cumhuriyet savcısı, mağdur, suçtan zarar gören ile bunların vekili ile şüpheli ve müdafinin itiraz yoluna gidebileceği söylenebilir. Ancak seri muhakeme usulünde yaptırım Cumhuriyet savcısı tarafından belirlendiğinden, verilen karara karşı Cumhuriyet savcısının itiraz etmesi olanaklı olmamalıdır, zira kendi kararı niteliğindedir.

Öte yandan seri muhakeme usulüne tabi suçların çoğu topluma karşı işlenen suç niteliğinde olduğundan mağdurun veya suçtan zarar görenin bulunması sınırlı biçimde söz konusu olabilir. Dahası, seri muhakeme usulünde kendisine tebligat yapılmayan mağdur ya da suçtan zarar görenin söz konusu kararı hukuken nasıl öğreneceği de belirsizdir.⁵¹ Görüldüğü üzere, mevcut düzenlemelere bakıldığında, seri muhakeme sürecinin ve bunun sonunda verilen kararın etkin bir denetiminin olmadığı söylenebilir.

Seri muhakeme usulünün herhangi bir sebeple tamamlanamaması veya soruşturmanın genel hükümlere göre sonuçlandırılması amacıyla Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmesi hâllerinde, şüphelinin seri muhakeme usulünü kabul ettiğine ilişkin beyanları ile bu usulün

⁵⁰ Yargıtay 12. Ceza Dairesi’nin 05.10.2021 tarih ve E. 2021/3671, K. 2021/6588 sayılı kararı için bkz. Kazancı İçtihat Programı.

⁵¹ Mustafa Özen, *Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri*, 6. B., Adalet Yay., Ankara, 2021, s. 1034.

uygulanmasına dair diğer belgeler, takip eden soruşturma ve kovuşturma işlemlerinde delil olarak kullanılamaz. (CMK m. 250/10, Yön. m. 5/8). Burada kanun koyucunun, şüphelinin seri muhakeme usulünün uygulandığı aşamada yaptığı açıklamaların, genel hükümlere göre yapılan muhakemede kullanılmayacağına ilişkin bir delil değerlendirme yasağı öngördüğünü ifade etmek mümkündür. Söz konusu yasağın, seri muhakeme usulü başladıktan sonra elde edilen deliller için geçerli olup, seri muhakeme usulünün uygulanmasından önce elde edilen deliller bu yasağın dışındadır.⁵²

VII. SONUÇ

Seri muhakeme usulü, görevli mahkemeye hitaben seri muhakeme talep yazısının (talepname) düzenlendiği, Cumhuriyet savcısının, bu yazıda belirlediği cezai yaptırıma temel aldığı delilleri göstermek zorunda olmadığı (CMK m. 250/8), kural olarak mahkemenin yetkisinde olan hapis cezasının ertelenmesi (TCK m. 51), seçenek yaptırımlara çevrilmesi (TCK m. 50) ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması (CMK m. 231) kurumlarının da Cumhuriyet savcısı tarafından belirlenebildiği sui generis bir yargılama kurumu niteliğindedir.

Seri muhakeme usulü, şüphelinin daha az bir yaptırım beklentisiyle bu usulün uygulanmasını kabul etmesi üzerine başlamaktadır. Bu usulde bir tarafta şüpheli, diğer tarafta savcılık yer almaktadır. Mahkeme ise hüküm ve denetim makamıdır. Şüpheli, savunma makamını işgal etmekteyken Cumhuriyet savcısı kamusal iddia makamını işgal etmektedir. Cumhuriyet savcısı bu usulde de maddi gerçeğin ortaya çıkarılması için re'sen araştırma yaparak şüphelinin sadece aleyhine değil lehine olan delilleri de toplamak ve şüphelinin haklarını korumak zorundadır. Bu sistemde mağdur ya da suçtan zarar görenin bireysel iddia makamında yer alması söz konusu olmadığından, mağdur haklarının ikincil planda kaldığı söylenebilir.

Görünüşte olumlu bir düzenleme izlenimi vermesine rağmen mevcut düzenlemelere bakıldığında ceza muhakemesi hukuku ve Ceza Muhakemesi Kanunu açısından kimi eksikliklerin olduğu görülmektedir. Her şeyden önce alternatif bir usul olarak öngörülmüş olan seri muhakeme usulünün teklif edilmesinin zorunlu olması, getirilmek istenen usulle çalışmaktadır. Öte yandan uygulanacak yaptırımın belirlenmesi yetkisinin Cumhuriyet savcısına verilmiş olması da doğru değildir. Ceza muhakemesi sistemine uygun çözüm, bu yetkinin mahkemede olmasıdır.

Düzenlemelere bakıldığında, seri muhakeme usulünde kıta Avrupası ceza yargılamasının temelini oluşturan ve 5237 sayılı CMK'da benimsenmiş olan iş birliği sisteminden sapma niteliği göstermektedir. Bunun temel nedeni, yaptırımın Cumhuriyet Savcısı tarafından belirlenmesidir. Bu durumda iddia makamı ile yargılama makamı birleşmektedir. Seri muhakeme usulü, muhakeme sürecini biçimsel gerekliliklerden arındırarak makul sürede yargılanma hakkını tesis etme iddiasında olan bir kurum olmakla birlikte; duruşmaların sözlülüğü, yüz yüzeligi ve halka açıklığı ilkeleriyle çatışmaktadır.

Seri muhakeme usulüyle, madde itibariyle Asliye ceza mahkemesinin görevine giren ve CMK m. 250'de sayılan suçlar açısından Asliye ceza mahkemesinin işyükü azaltılmak

⁵² Yılmaz, Apiş, s. 85.

istenirken Cumhuriyet savcılığının işyükü artırılmıştır. Öte yandan seri muhakeme kapsamındaki suçlar az sayıda olup bu suçlar çok sık işlenen suçlar arasında değildir. Seri muhakeme usulünün genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması, trafik güvenliğini tehlikeye sokma, genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması, trafik güvenliğini tehlikeye sokma ve Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda belirtilen suçlar açısından daha işlevli olacağı söylenebilir.

Seri muhakeme usulünün uygulanması şüpheli yönünden daha az cezaya mahkûm olmak gibi bir olanak sunmaktadır. Ancak seri muhakeme usulünde suçtan zarar gören ile mağdurun haklarının korunmasının ikincil olduğu görülmektedir. Bunun temel nedeni seri muhakeme usulüne tabi suçlarda genel olarak mağdurun belli bir kişi değil de toplum olması ve bu suçların cezalarının en çok birkaç yıl hapis cezası gerektirmesidir. Seri muhakeme usulü, kamu düzeninin bozulması açısından önemsiz sayılabilecek suçlarda muhakeme sürecinin kısaltılmasını amaçlamaktadır. Bu sistemle kimi ceza davalarının mahkeme önüne getirilmeden daha hızlı biçimde sonlandırılması amaçlanmaktadır. Bu düzenlemeyle Asliye ceza mahkemesinin iş yükü kısmen azaltılacak olsa da Cumhuriyet savcılığının iş yükünün artacağı açıktır. Bu usulün ayrıntılarının yönetmelikte gösterilmiş olması da doğru değildir.

KAYNAKÇA

- ATALAY, Ayşe Özge, “Türk Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme Usulü ve Mukayeseli Hukuktaki Benzer Usuller”, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2020, S.,6, s. 653-732.
- BAYTAZ, Abdullah Batuhan, “Seri Muhakeme Usulü”, *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi*, 2020, S.2, s. 227-273.
- DEĞİRMENCİ, Olgun, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü”, *BATIADALET*, Ankara Batı Adliyesi Dergisi, Y. 2, S. 3, Ocak- Haziran, 2020, s.16-18.
- ER, Elif, “Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usullerinin Özellikleri ve Ceza Muhakemesi Hukuku İlkeleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, *Yaşar Hukuk Dergisi*, 2021, C. 3, S.1, s. 55-111.
- ERDEM, Mustafa Ruhan/ ŞENTÜRK Cahide, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Yeni Bir Kurum Olarak Seri Muhakeme Yöntemi (CMK m. 250)”, *Ceza Hukuku Dergisi*, 2019, C. 14, S. 41.
- ERSOY, Uğur, “Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usullerinde İtiraz Kurumuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 28, S. 2, 2020, s. 857-885.
- İŞİKA, Sertaç, “General Evaluation of Serial Trial Procedure in Turkish Criminal Procedure Law”, *Ceza Hukuku Dergisi*, Nisan 2021, C.16, S. 45, s. 157-174.
- KAŞKA, Hakan, “Olan ve Olması Gereken Açısından Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Basit Muhakeme”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2021, S.153. s. 107-167.
- KAŞLI, Enver, “Seri Muhakeme Usulü Teklifini Kabul Etme ve Suç İkrarı İlişkisi”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 2022, S.13, s. 79-92.
- ÖZEN Mustafa, *Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri*, 6. B., Adalet Yay., Ankara, 2021.
- ÖZEN Muharrem, “7188 Sayılı Kanun’la Değişen Yeni Bir Kurum Olarak Basit Yargılama Usulü”, *BATIADALET*, Ankara Batı Adliyesi Dergisi, Yıl: 2, Sayı: 3, Ocak-Haziran, 2020, s. 24-28.
- SOYER-GÜLEÇ, Sesim, “Ceza Muhakemesi Kanunu’nda Muhakemenin Hızlandırılması Amacıyla Getirilen Bazı Yenilikler”, *Dünya’da ve Türkiye’de Ceza Hukuku Reformları Kongresi*, C. 2, İstanbul, 2013, s. 2215-2229.
- ŞAHİN, Cumhur/ GÖKTÜRK, Neslihan, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, C. 2, Seçkin Yay., Ankara, 2021.
- UĞURLUBAY AYGÖRMEZ, Gülsün/ HAYDAR, Nuran/ KORKMAZ, Mehmet, “Seri Muhakeme Usulüne İlişkin Sorunlar”, *Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2019, S. 2, s. 255-306.
- YAŞAR, Ercan, “Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü”, *Adalet Dergisi*, 2020, C. 2, S. 65, s. 255-299.
- YILMAZ Zahit/ APİŞ Özge, “Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 26, S.1, Haziran 2020, s. 62-106.